

GERBERTI

POSTMODUM

SILVESTRI II PAPÆ

OPERUM PARS SECUNDA. -- DE REBUS ECCLESIASTICIS.

Sermo

DE INFORMATIONE EPISCOPORUM.

(Apud Mabill. *Analect.* nov. edit., pag. 103).

Si quis, fratres, oraculi reminiscatur quo frugi A famulum, de reservata sibi pecunia quam prærogandam susceperat, increpavit, dicens: *Tu dedisses pecuniam meam, et ego veniens cum usuris exigerem eam* (Luc. xix, 33); non jam otiosus auditor collatam sibi divini muneris gratiam suis tantum usibus reservabit: sed, cunctis eam communicabilem faciens, copiosius prærogando securius possidebit, ut sibi per hæc et plurimis ædificationis exhibeat fructum, et velut decora arbor, pomis referta, non infructuosa probatur occupare terram, dum vivit, cum et ipsa suis pomis ornatur, et omnes qui ex ea fructum perceperint, saginantur, beato nos etiam Apostolo ad hæc eadem invitante: *Nolite quærere quæ terstra sunt, sed quæ oliorum* (I Cor. x, 24); et alibi: *Non quæro quod mihi utile, sed quod multis, ut salvi fiant* (Ibid., 3). Idcirco nos quibus verbi Domini credita est dispensatio, et gregem Christi alendum nutriendumque suscepimus: non sine ingentis periculi noxa nos credimus evasuros, si non modo secundum hæc [non] vivamus, sed etiam si minime prædicemus. Et licet ad hæc prædicanda nos retardet vitæ improbitas, invitat tamen præcepti necessitas. Et ut væ mihi est, si minime prædicavero, et si susceptum thesaurum in terra defossum in meo corde diu occultavero, et lucernam divini verbi compressam sub modio relentavero, et non super candelabrum propositam cunctorum oculis manifestavero: ita, si claustra humanæ imperitiæ per claves illas regni cælorum, quas in beato Petro apostolo cuncti suscepimus sacerdotes, minime reseravero, ut audire C per hæc merear pro linguæ meæ modulo: *Euge, serve bone et fidelis, quia in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam* (Matth. xxv, 21). Unde verens his increpationibus et suppliciis sub Dei timore pene percussus, et amore fraterno invitatus, non jam ad sub-

ditum loquar vulgum, quos jugiter monere soleo: sed ad ipsos jam prædicatores vulgi mea convertam verba, et meis conservis, velut obediens servus, id est episcopus sacerdotibus, audaciter prædicare salutis munia non retardabo. Nec prærogativam mihi conscientiæ, si hæc meis consacerdotibus charitatis intuitu prærogem, vindicavero; aut vitæ perfectæ me esse fateor, cum de vita perfecta alios moneo: sed potius cum hæc ad illos loqui audeo, simul cum illis quæ loquor audiam.

Aggrediar jam, divina ope suffultus, facultate qua valeo, et, eorum precibus adjutus ad quos noster respicit sermo desideratum iter carpam, et quasi tum in gremio sacerdotum positus ipsos alloquar sacerdotes. Audite me, beatissimi patres, et, si dignum ducitis, sanctissimi fratres; audite me, stirps levitica, germen sacerdotale, propago sanctificata duces et rectores gregis Christi: audite me rogantem pariter et timentem, et commodis communibus sollicitè consulentem, et honorem episcopatus demonstrare volentem: ut, cum honoris ejus prærogativam monstravero, merita etiam congrua requiramus. Nec falli possumus in opere, qui cognoscimus veritatem. Dignum est enim ut dignitas sacerdotalis prius noscatur a nobis, et sic deinde servetur a nobis, ut psalmographi sententia repellatur a nobis: *Homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis* (Psal, cxlviii).

Honor igitur, fratres, et sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus æquari. Si regum compares infulas et principum diademata, longe erit inferius, quasi plumbi metallum ad auri fulgorem compares: quippe cum videas regum colla et principum genibus submitti sacerdotum, et exosculatis eorum decretis, orationibus eorum credant se com-

muniri. Quid jam de plebis multitudine dixerim, cui non solum præferri a Domino meruit, sed ut eam quoque jure tueatur paterno, præceptis imperatum est evangelicis? Sic certe a Domino ad beatum Petrum dictum est: *Petre, amas me?* et ille: *Tu scis, Domine, quia amo te* (Joan. XXI). Et cum hoc tertio fuisset interrogatus, et trina responsione fuisset subsecutus, repetitum est ei a Domino tertio, *Pasce oves meas*. Quas oves, quem gregem non solum tunc beatus suscepit apostolus, sed et nobiscum eas accepit, et cum illo eas suscipimus omnes. Unde regenda sacerdotibus contraduntur, et merito rectoribus suis subdi dicuntur. quia, evangelico mandato coruscante videmus nihilominus esse præfixum; *Non est discipulus super magistrum, neque servus super dominum suum: sed sufficit discipulo ut sit sicut magister ejus, et servus sicut dominus ejus* (Luc. VI, 40)

Hæc vero cuncta, fratres, ideo præmisisse nos debetis cognoscere, ut ostenderemus nihil esse in hoc sæculo excellentius sacerdotibus, nihil sublimius episcopis reperiri. Ut, cum dignitatem episcopatus demonstramus, episcoporum oculis et digni noscamur quod sumus; et quod sumus professione, actione potius quam nomine demonstramus: ut nomen congruat actioni, et actio respondeat nomini: ne sit nomen inane, et crimen immane; ne sit honor sublimis, et vita pœnalis: ne sit deifica professio, et illicita actio; ne sit religiosus amictus, et irreligiosus profectus; ne sit gradus excelsus, et deformis excessus: ne habeatur in ecclesia cathedra sublimior, et conscientia sacerdotis reperiatur multo humilior; ne locutionem simulemus columbinam, et mentem habeamus caninam; ne professionem monstremus ovinam, et feritatem habemus lupinam; ut digne nobis per prophetam respondeatur a Domino: *[Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me]* (Isa. XXIX, 13). Quia, fratres, ut senatorem chlamys monstrat, agricultura rusticum, barbarum arma, nautam remigii pœritia, et singulos quosque opifices operis sui qualitas ipsos demonstrat auctores; sic episcopum non nisi episcopalis opera signat, ut ex tempore magis quam professione noscatur, meritis episcopus quam nomine vocitetur: quia ut nihil esse dicimus episcopo excellentius, sic nihil est miserabilius, si de sua vita episcopus periclitetur, si sacerdos in crimine teneatur, si pontifex vitiorum maculis polluat. Et ut levius est de plano corruere, sic qui ex sublimi ceciderit, grave incurrit exitium. Honor quidem coram hominibus episcopalis magnus; sed post lapsum (quod absit!) dolor magnus. In Ecclesia gradus altus; sed, si exinde per negligentiam delabatur, a cunctis miserabiliter denotatur. Magna sublimitas magnam cautelam desiderat; honor grandior grandiori sollicitudine indiget. Cui plus creditur, plus ab illo exigitur, et potentes potenter tormenta patientur; et scienti legem, et non facienti, peccatum est illi; et servus qui novit voluntatem Domini, et non facit digna, plagis vapulabit multus.

Aliud enim ab episcopo requirit Deus, et aliud a presbytero; aliud a diacono, et aliud a clerico, atque aliud a laico: et, licet cunctorum per singula requiratur opus, plus tamen ab illo exigetur cui major est cura commissa; ampliores pœnas luet cui numerosior regendorum populorum, si neglecta credita est dispensatio. Et ut ipsius episcopatus modum et formulam nostris consacerdotibus depingamus, apostolica nobis est per omnia regula revolvenda; quia de eis per singula episcopatus lineamenta distinguit, ne aliqui sacerdotum garruli querelentur commentis se nostris in hoc opere increpatos magis, quam apostolicis sententiis redargutos. Sic enim ad cunctos episcopos beatus ait apostolus: *Fidelis sermo* (I Tim. III, 1), ac si diceret: De quo sum locuturus, veraciter dico, ne quis me existimet fuisse mentitum. *Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat* hoc est: Episcopus esse cupis? Magnum est quod ambis; sed opus bonum simul, si amplecteris. Cæterum episcopus esse non poteris, si episcopales actus aspernari volueris. Et denuo infert, et ait; *Oportet episcopum irreprehensibilem esse*; irreprehensibilem ait, nempe si reprehenderis, culpæ deformitati subderis. Et profecto culpa ad reatum trahit, reatui pœnæ subditus pœnæ servituti obnoxius erit, servituti obnoxius libertatem amittit. Ecce quæ evenit libertas episcopalis, per hos gradus quos diximus criminales. Sed ut reprehendi non possis, irreprehensibiles per omnia actus custodi. Post hæc addit: *Unius uxoris virum*. Si ad litteram respicias, bigamiam condemnat, ne secundos noverit concubitus. qui episcopatus gradum consequi desiderat. Si vero allegoricis sentiatur sensibus, inhibet episcopo duas habere uxores, id est, ne post catholicum dogma, sensum hæreticum sumat; sed Christianæ tantum sinceritatis sibi associet fidem, ut unius uxoris tantum, id est, Ecclesiæ, vir, episcopus appelletur. Sequitur: *Sobrium*. Sobrium, ait, hoc est non vino tantum, sed moribus parcum, ut ne vino amplius indulgeat, et mente sobrius gaudeat, qui si hoc non facit, episcopus non erit: Et adjungens sequentia ait: *Prudentem* (I Cor. III, 19) Prudentiam quippe non mundialem, de qua dicitur quod stultitia sit apud Deum; sed spiritualement, id est, quæ et opere circumspecta sit et verbo perita, ut sit astutus sicut serpens et simplex sicut columba; qui si talis non est, episcopus non est. Et denuo infert: *Ornatum*. Si ad superficiem tantum litteræ attendamus, non aliud sacerdotis, quam amictum quæremus clariorem verbi gratia, castorinas quæremus aut sericas vestes: et ille inter episcopos se credit sanctiorem, qui indumentum (i. e., vestem) habuerit clariorem. Sed sanctus Apostolus taliter se intelligi non vult, qui non carne episcopum sed mente ornare desiderat, ut ille sacerdos placeat Deo qui animam habuerit compositam Deo. Qui vero hæc non facit, episcopus non erit; et injusti infamiam incurrit, qui sanctum Apostolum contemnit. Et post hæc addit: *Hospitalem*; ut humanitatis intuitu hospitio reci-

piat non habentem hospitium, et egenum sine te-
cto in domum inducat suam; nec solum consumat
dona Christi, quæ ei largita est bonitas Christi.
Docibilem, id est si polleat sapientia, ut non solum
creditum sibi populum sufficienter edoceat, sed et
cunctarum queat hæresum contradictiones repellere
ne sua imperitia imperitos minime doceat, et hu-
jusmodi eveniat quod scriptum est: *Cæcus cæco si
ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt* (*Matth. xv,
14*). Qui vero talem se, ut diximus, ignorat, sacer-
dotium minime appetat, ne locum alterius adimat,
qui fulgore suæ sapientiæ cunctos collustrare pote-
rat. Item ait: *Non vinolentum*, hoc est non multo
xino deditum, ut sic potet episcopus ut utrum bi-
berit ignoretur, ne post largam potationem muliebri
delectetur libidine, quia per vinum, sicut ait Apo-
stolus, *omnis enutritur luxuria*. Qui si hæc non po-
test, episcopus esse non potest, Demum subsequitur
dicens: *Non percussorem, sed modestum*, id est ma-
nus improbas ad cædem non habeat, et suspicionibus
pravis minime percutiat conscientias aliorum, ne
dum petulans invenitur, ad cædem athleta magis
quam episcopus judicetur. Sed e diverso illatas ab
aliis patienter ferat injurias, ut mentis modestiam
tranquillam monstret infirma patientia. Iterum dicit:
Non litigiosum, id est linguam ad convicium non
relaxet, ut qui Dei laudes personat, et divina sacri-
ficia libat, litium venena non proferat; quia non
potest ex sacerdotis ore benedici Deus, et homo ma-
ledici, qui imaginem Dei noscitur possidere, nec
mala sibi et bona ullatenus poterunt convenire. Qui
si hæc non agit, episcopus non erit. Et subsequitur
deinceps: *Non cupidum*, hoc est, ne lucri cupidine
in aliquo episcopus superetur, et turpis lucri gratia
delicti factus obnoxius, radicem malorum omnium
enutriet avaritiam, qui, stipendiis tantum contentus
Ecclesiæ, penitus non ambiat quæ intelligit esse
superflua; sed, ea ipsa potius pauperibus Christi
impertiens, cælorum sibi comparet regna. Et con-
nectit deinceps consequentia, et ait: *Suæ domui
bene præpositum, filios habentem subditos cum omni
castitate*. Domui, inquit, suæ bene præesse, scilicet
ut corporis sui domum imperioso jure contineat;
nec subdatur ipse a corpore, et in habenas luxuriæ
infrenis nequaquam feratur et in præceps, ut suos
possit filios castitatis exemplo ad pudicitiam regulam
gubernare. Qui si hæc non egerit, episcopus dici
non poterit. Deinde dicit: *Si quis domui suæ præesse
nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit?*
hoc est, nempe quod superius diximus, qui cordis
sui domum excolere non valet, quomodo plurimorum
adhibeat diligentiam? et qui peccati trabem ex suo
non potest eruere oculo, ex cujus oculo festucam
submovebit? Qui hoc non agit, episcopus non erit.
Item sequitur, et ait: *Non neophytum*, hoc est, qui
nuper ad fidem ex gentilitate venit, aut ex militia
sæculi clericali officio est sociatus, non passim sa-
cerdotii accipiat gradum, ne elatus in superbiam et
in laqueum incidat diaboli; quia quod longo tempore

A minime didicit, in parvo tempore servare minime
poterit, sed lapsus et inscius iudicium suscipiet,
quod meruit suscipere superbiens diabolus. Et con-
cludens regulam et episcopalem formam, ad extre-
mum incidit, dicens: *Oportet illum et testimonium
habere bonum ab his qui foris sunt*; id est, hæreticis
et schismaticis, qui extra sanctam Ecclesiam con-
venticula profana faciunt, apud quos tamen Apostolus
testimonium dicit habere bonum de immaculata et
sancta vita episcopum, ... unde occasionem accipiant
obtrectandi, et infamare incipiant religionis sanctæ
catholicum dogma. Qui talis esse non poterit, epi-
scopus quomodo esse poterit?

B Ut reor, in hoc opere nos a grandi fenore persen-
simus liberatos, cum nos, non nostra contra episco-
pos, sed Apostoli opposuimus testimonia, ne velut
nubes, .. Cum vero auctoritas nobis per singula san-
cti arriserit Apostoli, apostolorum potius, si ausi
sunt, quam nos reprehendere audeant.

Coarctet nos licet libelli prolixitas properare ad
finem, sollicitudo tamen fraterni retardat amoris, illo-
rum præcipue sacerdotum qui, mentis tempore hebe-
tati, diffamant sacerdotalem honorem; et qui novam
prodigaliter regulam hac torpestate reperisse, deflen-
tur: et Giezi leprosi et Simonis magi sectantes exem-
plum, gratiam Spiritus sancti coemerunt pretio, et
distraxerunt, nequaquam timentes, cum honorem
coemerint sacerdotii, a beato se Petro apostolo cum
Simone fuisse damnatos: *Pecunia tecum sit in per-
ditionem, qui donum sancti Spiritus sperasti te pre-
tio possidere*; et lepram cum Giezi a sancto se su-
cepisse Eliseo, cum gradum item sacerdotii pretio
æstimant distrahendum. Et si, cum validioribus
morbis capite vitiato, reliquum necesse est corpus
inundatione superioris morbi lethaliter irrigari: ita
et isti qui caput videntur esse Ecclesiæ, morbo
pestifero fraternum vitiant corpus, ut nihil ex totius
corporis compage insauciatum possit evadere quod
negligentium sacerdotum vitiositatis non inficeret
virus. Et videas in Ecclesia passim sacerdotes, quos
non merita, sed pecuniæ provexerunt, nugacem et
indoctum, sacerdotalem arripuisse gradum: quos
si percunctari fideliter velis quis eos præfecerit
sacerdotes, respondent mox et dicunt: Ab archi-
episcopo sum nuper ordinatus episcopus, centum-
que solidos dedit ut episcopalem gradum mihi con-
ferret; quos si minime dedissem, hodie episcopus
non fuissem. Unde melius est mihi aurum de locello
minuere, quam tantum sacerdotium perdere. Au-
rum dedi, et episcopatum accepi; quod tamen, si
feliciter vivo, recepturum illico non diffido. Ordino
presbyterum, et accipio aurum; facio diaconem, et
accipio argenti multitudinem, et de aliis nihilomi-
nus ordinibus singulis, et de abbatibus benedicendis
et ecclesiis, pecuniæ quæstus profligare confido. Ecce
aurum quod dedi, in meo locello illibatum habeo.

D Respondeo ego: Nempe hoc est quod de te doleo,
quia archiepiscopus carnaliter te episcopum fecit,
Pecunia spiritualiter leprosum ordinavit; pecuniam

dedisti, Dei gratiam comparare aestimasti, et per hoc lepram ipsam suscepisti. Item pecuniam accepisti, et Dei gratiam pretio distrahere non timuisti; simul etiam lepram tradidisti, et commercium miserabile in animarum exitio peregristi. Abbatem propter denarios super monachos ordinasti, et leprosum hominem in mortem monachorum exaltasti. Et nescii homines in ordinationibus clamant vestris: *Dignus et iustus est*; et conscientia misera clamat: *Indignus et injustus est*. Pronuntiat talis episcopus: *Pax vobiscum*, et ipse interius pacem non habet secum. Oculis carnalibus videtur episcopus magnus, et divinis obtutibus leprosus est maximus. Per pecuniam indebitum ordinem acquisivit, et Deum in interiore homine perdidit. Caro dignitatem suscipit, et anima honestatem perdit. Caro ancilla facta est domina, et anima domina facta et famula; hæc minor dominatur populis, et illa superior servit dæmoniis. Carni sacerdotium comparavit, et animæ detrimentum paravit. Et quid proderit hujusmodi homini, si totum mundum lucretur et animæ suæ detrimentum patiat? Quod dedisti cum ordinareris, aurum fuit; et quod perdidisti, anima fuit. Cum ordinares alium, quod accepisti, pecunia fuit; et quod dedisti, lepra fuit. Hæc sunt mercimonia vestra, quæ egistis in pernicie vestra.

Interrogo tamen paulisper fratrem coepiscopum, quia episcopus sum, et cum episcopo loquor. Dic mihi, frater episcope, cum dares pecuniam, quid accepisti?—quid? inquit. Gratiam episcopalem.—Et hæc gratia cur tali vocabulo nuncupatur?—Cur? inquit. Ut reor, ab eo quod gratis datur, et ideo gratia vocitatur.—Et si gratia gratis datur, et auro non aestimatur, cur a te pecunia comparatur?—Sed non mihi, ais, daretur, si nummis non emeretur; nec episcopus ordinarer, si minime pecuniam darem.— Ut apparet ex responsionibus tuis, gratiam, cum ordinareris, non suscepisti, quia gratuito eam non meruisti; et si gratiam, frater, non accepisti, quomodo episcopus effici potuisti? Si ad discipulos a Domino dicitur: *Gratis accepistis, gratis date Matth. x, 8*), cur gratuitam gratiam aestimasti te pretio possidere? Ut video, et aurum, cum dares, perdidisti, et sanctam gratiam minime acquisisti.

Adhuc semel adjiciens, fratrem perquiro episcopum, ne quid nos de approbamentis veridicis prætermisisse videamur: Quis dat, frater episcope, gratiam episcopalem? Deus, an homo?—Sine dubio Deus, sed tamen per hominem. Homo imponit manum, et Deus largitur gratiam; sacerdos Deo servit supplicii dextra, Deus benedicit potenti dextera; episcopus initiat ordinem, et Deus tribuit dignitatem.— O justitia! o æquitas! si homini pecunia datur, qui nihil in ordine plus operatur, nisi solum servitium quod ei conceditur; cur Deo totum negatur, qui ipsum ordinem tibi largitur? Justumne tibi videtur ut servus honoretur, Deus injuriam patiat; et injuste sacerdos accipiat pecuniam, et Deus patiat ab homine injuriam? Sed quia pro concessio

A ordine Deus a te nihil expectat, cur a te sacerdos pecuniam impudenter expectat? Deus homini concedere voluit gratis, et episcopus rapax pecuniam ab homine expelit! Gratis ei Deus ut benignus donavit, sacerdos ut malignus eum captivavit! Quod enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?

Ecce ad quæ mala devolvitur deificus ordo. Ecce ad quæ sunt probra prolapsi, qui audire meruerunt a Judice mundi: *Vos estis lux mundi (Matth, v. 14)*. Ecce quibus subjiciuntur gentes, quibus a Domino dictum est: *Vos estis sal terræ (Ibid., 13)*. Si lux es Ecclesiæ a Domino constitutus, ut imperitiæ tenebras prædicationis tuæ eloquio rutilante conscientiarum tenebras illumines, cur ipse tenebris palpabilis teneris obstrictus per supra memoratos excessus? Et non solum quia hæc agis, ipse digne peris, et insuper alios tecum indigne perdis. Salis etiam si meruisti possidere saporem, ut insipientium queas arva condire, cur infatuatus tali dedecore vitiorum immundis te suis conculcandum præbes, ut nec alios nec te ipsum post hæc condire possis? Oculorum etiam in corpore officium, id est in Ecclesia, voluptuarius appetisti, ut reliquum per te corpus ducatum lucis haberet; et nunc, quia lippitudine in caligine vitiorum obtenebratus (es), nec ipse lucem præbes, et aliis lucem adimis. De quibus oculis in Evangelio dicitur: *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit*; id est, si episcopus, qui lumen promeruit præesse in corpore, simplicitatis innocentia decoratur, omnis Ecclesia splendore radiabitur lucis. *Si autem oculus tuus nequam est, totum corpus tuum tenebrosum erit*; id est, si episcopus, qui videbatur corpori subdito lucem præbere, obnubiletur nequitiae cæcitate, quid cætera facient membra, quibus lux adempta est oculorum? id est, quid sæcularis factura est multitudo, cum voluptatibus illicitis et actionibus vetitis ad similem facinorum voraginem episcopus multitudinem provocaverit, ut nullum jam illicitum videatur quod ab episcopo quasi licitum perpetratur? Sed ipsum credunt magis cuncti laudabile, quidquid episcopus habuerit delectabile; nec quisquam agere timeat, quod agere pontifex minime dubitat.

D Nomen quo censeris, te ipsum arguit. Episcopus enim a cunctis indubitanter vocaris; et quid aliud episcopus, quam superinspector exponitur? Cum in Ecclesiæ solio editiore cunctos merito respicis, et cunctorum in te respiciunt oculi, ut des illis escam in tempore opportuno: cur velut tetrum te speculum universorum obtutibus monstras, ne possint obscuritate tua se exornare?

Sufficiat huc usque nostris consacerdotibus paululum dilatasse sermonem in quo eorum excellentiam simul et casum monstravimus, ne, confidentes in sublimitate honorum, minime requirerent perfectionem morum, et non crederent se sacerdotes, si nomine tantum et non opere vocarentur. Et, quamquam sciam in hac discretione plurimos mihi sacer-

dotes, qui hæc amplecti negligunt, infideliter de-tracturos, credo tamen pluriore, qui hæc obnituntur assequi, fideliter oraturos. Sed sicut lacerationibus obtreclatorum minime prægravamur, sic probatorum virorum orationibus adjuvamus. Age jam nunc, sanctificus Spiritus, qui nos in hoc opere di-

A vinis inspirationibus adjuvasti, sacerdotes cuncto adjuves, ut faciant quæ in hoc opusculo ipse jussisti, ut eis merito tribuas cælorum regna quæ promisisti, qui cum Patre et Filio unigenito in trinitate et unitate vivis et regnas Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

GERBERTI

POSTMODUM

SILVESTRI II PAPÆ

LIBELLUS

DE CORPORE ET SANGUINE DOMINI

Suo auctori primum restitutus ex cod. celeberrimi monasterii Gottwicensis in Austria, ord. S. Bened. a R. D. P. Hieronymo Pezio, Benedictino Mellicensi.

(Apud R. P. Bernardum Pezium, *Thesaurus Anecd. noviss.*, tomi I parte II, col. 131.)

R. P. PEZII MONITUM.

(*Dissertatio isagogica in tom. I. Thesaur. Anecd.*)

Dudum hoc opusculum tanquam anonymi editum fuit ab erudito viro Cellotio, de cujus genuino auctore acturus doctissimus Mabillonius in præfationis Sæculi IV. Bened. parte altera, § 3, ita disserit: « Etsi anonymus iste ingenio plane mediocri et vulgari eruditione præditus fuerit, fatendum est tamen ipsius testimonium non parum valere ad illustrandas sæculi noni ac decimi controversias, maxime si sæculo decimo, ut quibusdam visum est, eum vixisse constet. Auctorem enim iste, qui Anonymus Cellotianus vulgo appellatur, propterea quod ab erudito Cellotio vulgatus primum est in Appendice ad Historiam Gothescalci, quatuor potissimum docet de his controversiis: Primum Rabanum Moguntinum archiepiscopum, et Ratramnum scripsisse adversus Paschasii sententiam, asserentis, in Eucharistia idem esse corpus quod natum est de Maria Virgine, quod etiam Anonymus iste impugnat; secundum, Stercorariorum auctores esse Heribaldum Antissiodorensis episcopum, qui rem turpiter proposuit Rabano, et Rabanum ipsum, qui turpius assumit et turpissime conclusit. Quos etiam auctor refutare conatur; tertium, hoc commentum revixisse tempore ipsius Anonymi; quartum, vere Christi corpus et sanguinem nihilominus in Eucharistia contineri. » Subdit Mabillonius: « Hæc quanti momenti sint, nemo non videt; ac proinde aliquod operæ pretium fore putavi si, antequam agam de Paschasii adversariis, hujus Anonymi nomen ætatemque (quod utrumque apud studiosos controversum) significem. » Tum num. 47 et 48, qua conjecturis, qua Gemblacensis codicis, qui quingentorum annorum sit, fide ostendit, Herigerum abbatem Laubiensem libri Cellotiani auctorem esse. Qua diligentissima perquisitione quantum sibi Mabillonius apud omnes doctos viros applausum conciliaverit, vulgo notissimum est. Ast nequaquam omnis res confecta est. Sive enim Mabillonii conjecturas, sive citatos codices respiciamus, æque nobis fortia in contrarium argumenta occurrunt. Nam ad illas quod attinet, fatemur ex Chronici Laubiensis continuatore, Sigeherto Gemblacensi, et Gerardo Silvæ Majoris abbate certum esse, ab Herigero Laubiensi abbate opus quoddam *De corpore et sanguine Domini* compositum fuisse. Verum cum id Gerardus abbas *Epistolam quamdam* disserte nuncupet, in Anonymo autem Cellotiano nullum penitus epistolæ vestigium deprehendatur, causa nulla est cur opusculum Herigero tribuatur. Porro codici Gemblacensi, qui nomen Erigeri ostendit, opponimus ejusdem ætatis insignem codicem Gottwicensem, in quo præter *librum Ratramni De corp. Domini* Anonymi libellus sub *Gerberti* nomine, minio distinctissime a prima manu picto, comparet. Et vere nulli dubitamus quin viri eruditi in nostram potius quam in Mabillonii sententiam concessuri sint. Qui audaculum stylum Gerberti ejusque ingenium dialecticis et mathematicis disciplinis imbutum norunt, etiam si nullus codex suffragaretur, eis eadem suspicio vel ex ipso opusculo posset incidere. Id quod etiam in causa fuit quod Gerberti libello *De corpore et sanguine Domini*, mox aliud ejusdem opusculum *de Rationali et Ratione uti ex Tegernscensi* sexcentorum annorum codice subjunxerimus, quod etsi de se levis momenti videatur, ad ferendum tamen de uno utriusque opusculi auctore judicium perquam commodum est. Idem in utroque stylus, eadem brevitatis et in disputando confidentia, idem dialectica schemata struendi artificium, etc. Quæ si cum Gottwicensis codicis fide conjungantur, vix dubio locum relinquunt quin genuinus Cellotiani opusculi auctor Gerbertus, qui sæculo decimo eruditionis laude sibi viam ad Romanum pontificatum stravit, nequaquam vero Herigerus, Laubiensis in Belgio monasterii abbas sit.